

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Obywatelskich

Al. Solidarności 77

00-090 Warszawa

Tel. 827 42 02

Fax. 827 64 53

Warszawa, 12 września 2000 r.

34834

RPO/348455/00/XI/GR

Pan Longin Komołowski
Wiceprezes Rady Ministrów
-Minister Pracy
i Polityki Społecznej

Szanowny Panie Premierze,

Uprzejmie dziękuję za odpowiedź na wystąpienie w sprawie koordynacji działań zmierzających do ograniczenia żebractwa dzieci i osób bezradnych, wymagających opieki, skierowane do Pana Premiera, a przekazane także do wiadomości Pana Komendanta Głównego Policji (w załączeniu przesyłam kopię udzielonej mi odpowiedzi Pana Pierwszego Zastępcy Komendanta Głównego Policji - do uprzejmej wiadomości). Ze względu na wagę problemu, a także nieporozumienia związane z odbiorem treści wystąpienia, czuję się w obowiązku ponownie zwrócić się do Pana Premiera w tej sprawie.

Żebractwo stało się ostatnio tematem wypowiedzi i raportów dziennikarskich (przykładem - artykuł opubl. we "Wprost" z 13 sierpnia br., zatytułowany: "Żebraczy biznes", autorstwa Jarosława Knapa i Jacka Szczęsnego). Informacje te znacznie przybliżyły wiedzę o tym zjawisku - jego źródłach, skali, stopniu zorganizowania.

Celem mojego wystąpienia z dnia 13 lipca br. było skierowanie uwagi władz publicznych na możliwości przeciwdziałania wykorzystywaniu do żebractwa dzieci i osób bezradnych przez osoby zobowiązane do opieki nad nimi. Wszyscy bywamy świadkami tego rodzaju wyzysku, dotyczy on ludzi szczególnie dotkniętych przez los, z widoczną chorobą lub kalectwem, dzieci, nawet niemowląt. Na razie rodzi jeszcze niepokój moralny, chęć udzielenia wsparcia i pytanie, czy tej grupie osób nie można pomóc w inny sposób. Być może niedługo przestanie budzić jakikolwiek opór i wrośnie w polską obyczajowość.

Pragnę zatem, ponownie, zwrócić uwagę na fakt, że istnieją przepisy prawne, które powinny być wykorzystywane przez służby państwowe w celu zminimalizowania tego zjawiska. Zmuszony jestem także wyrazić zaniepokojenie treścią niektórych notatek prasowych, np. wypowiedziami przedstawiciela policji w artykule pt. "Bieda kontrolowana", opubl. W Ilustrowanym Kurierze Polskim Nr 141 21/23.07. br., gdyż można z nich wnosić, że nie wszyscy funkcjonariusze służb "pierwszego kontaktu" znają swe uprawnienia do podejmowania działań umożliwiających doraźne zabezpieczenie sytuacji najokrutniej wykorzystywanych dzieci. Nie są też znane, a więc i stosowane przepisy dotyczące karania sprawców, wykorzystujących do żebractwa zależne od nich, bezradne osoby (podstawę do takich działań daje art. 104 Kodeksu wykroczeń, nie zaś omawiany przy tej okazji art. 58).

Jest to tym bardziej niepokojące, że rozporządzenie MEN z dnia 21 lutego 1994 r. w sprawie rodzajów i zasad działania publicznych placówek opiekuńczo-wychowawczych i resocjalizacyjnych oraz ramowych statutów tych placówek (Dz.U. Nr 41, poz. 156 ze zm.) obowiązuje już od kilku lat. Jego 118 ust. 1 umożliwia każdej osobie, zaś w pierwszym rzędzie policji stwierdzającej zagrożenie życia lub zdrowia dziecka do lat 13 zapewnienie dziecku, do czaty wyjaśnienia jego sytuacji, schronienia w pogotowiu opiekuńczym; placówka ma obowiązek je przyjąć bez względu na brak skierowania. zgody opiekunów a czasowo - orzeczenia sądu. Przepis ten był w praktyce interpretowany w ten sposób, że dzieci - w opisywanych w nim sytuacjach - ma obowiązek przyjąć każda placówka opiekuńcza. Powinien być doskonale znany osobom działającym na rzecz dzieci. Z mocą od 1 stycznia br. wprowadzono także do ustawy o pomocy społecznej zapis umożliwiający doprowadzenie przez Policję dziecka do lat 10 do rodziny zastępczej pełniącej zadania pogotowia rodzinnego, w przypadku, m.in. zagrożenia zdrowia lub życia dziecka (art. 33f ust. 6 pkt 1 ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej wprowadzony ustawą z dnia 18 lutego 2000 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - Dz.U. Nr 19, poz. 238).

Reforma systemu opieki nad dzieckiem i zmiana resortowego podporządkowania placówek opiekuńczo-wychowawczych sprawia, że niebawem straci moc rozporządzenie MEN z 21 lutego 1994 r. w sprawie rodzajów ...(ma to już miejsce w odniesieniu do specjalnych ośrodków szkolnowychowawczych - zgodnie z art. 74 w zw. z art. 25 pkt 22 ustawy z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej; Dz.U. Nr 12, poz. 136). W odniesieniu do pozostałych placówek opieki całodobowej nad dziećmi, w tym pogotowiu opiekuńczych, nastąpi to, zgodnie z art. 3 powoływanej wyżej ustawy z

dnia 18 lutego o zmianie ustawy o pomocy społecznej....., z dniem wydania nowych przepisów wykonawczych przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej; najpóźniej zaś 31 grudnia br.

Obowiązkiem Rzecznika Praw Obywatelskich jest zatem kolejny raz przypomnieć, że zapewnienie bezpieczeństwa dziecku w zagrożeniu - w oparciu o organy władzy publicznej - stanowi wypełnienie konstytucyjnego obowiązku państwa do ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją wynikającego z art. 72 ust. 1 zd.2 Konstytucji RP. Zmuszanie dzieci do żebractwa w warunkach zagrażających ich życiu i zdrowiu stanowi jedną z najbardziej drastycznych form wyzysku i demoralizacji.

W związku z powyższym zwracam się do Pana Premiera - Ministra Pracy i Polityki Społecznej o spowodowanie wprowadzenia ustawowego (z uwagi na treść art. 48 ust.2 Konstytucji) zapisu umożliwiającego doraźne zabezpieczenie sytuacji dzieci w zagrożeniu, w co najmniej takim zakresie, jak w zmienianych obecnie przepisach, a także o podjęcie działań o charakterze koordynacyjnym, w tym szkoleń służb "pierwszego kontaktu".

Będę zobowiązany również za przesłanie zapowiadanego przez Ministerstwo pisma kierowanego w sygnalizowanej sprawie do samorządów.

Z wyrazami szacunku

/-/ Andrzej Zoll

Załącznik 1